

ROBERT SCHUMANN: *FRAUENLIEBE UND LEBEN*

Az 1840-es év fordulatot hoz Schumann életében és életművében is. Két sikertelen leánykérés, illetve jogi huzavona után végre elhárul az akadály a Clara Wieckkel való házasságkötés elől. Míg Schumann életművében az 1833-tól kezdődő hét esztendő kizárólag a zongoramuzsikáé, a házasságkötés évében – és annak hatására – egyetlen esztendő alatt 138 dalt komponál. „Most csak énekes-dolgokat írok – mondja 1840 februárjában keletkezett levelében – [...] Alig tudom Önnek elmondani, mily nagy gyönyörűség a hangszerrel összekapcsoltan emberi hangra komponálni, és hogy az egész mint hullámszél és tombol bennem, amikor dolgozom.”¹

Schumann dalainak tökéletessége – Kroó György szavait idézve – „a vers és a muzsika teljes összhangjában, a költő világának bámulatos újratemtésében valósul meg.”² Dalköltései a versek legrejtettebb titkát sejtik meg, a költeményekből lehetetlen finomságokat tapintanak ki. Megzenésítései nemegyszer a német prozódia természetes törvényeivel szembe menve a vers hangulatát, szimbólumát fejezik ki. Schumann dalköltészetében a zongora szerepe soha nem látott mértékben megnő. Nem kísérő, hanem partner, kommentátor lesz, ami a szavakkal elmondhatatlan feladatát látja el. Színezés, hangfestés tekintetében Schumann-nál a zongora egész zenekarral ér fel. A zongoraszólam különösen fontos szerepet kap a dalok bevezetésében és lezárásában. Egy-egy zongora-előjáték alaptónust ad, a költeményhez készíti elő az utat; az utóhang az érzést búcsúztatja, a legfontosabbat mondja el még egyszer, kommentál.

Schumannra nagyobb irodalmi igényesség jellemző, mint a nagy dalköltő elődre és példaképre, Schubertre. Ez az igényesség és a kiváló ízlés a könyvkereskedő apai házból származik, ahol a kor legnagyobb költőinek művei kerültek az ifjú Schumann kezébe. Az 1840-es évben Heine, Rückert, Eichendorff, Kerner, Geibel, Rückert, Goethe, Byron, Burns, Chamisso költeményeit zenésíti meg. A francia anyanyelvű, de halhatatlan irodalmi alkotásokat számára idegen, német nyelven író Adelbert von Chamisso³

¹ Kroó György: *Robert Schumann*. Budapest, Bibliotheca, 1958, 134.o.

² I.m. 137.o.

³ Chamisso, a *Schlemihl Péter különös történetének* szerzője, Châlons-en-Champagne mellett született francia arisztokrata szülők gyermekeként, akik a forradalom elől németföldre menekültek. Az íróként és botanikusként egyaránt jelentőset alkotó Chamisso-ról Németországban 1985-ben irodalmi díjat neveztek el, melyet nem német anyanyelvű szerzőknek adományoznak.

1830-ban írt «*Frauen-Liebe und Leben*» című versciklusát már a keletkezés évében Franz Kugler, majd 1836-ban Carl Loewe⁴ megzenésítette. A megindítóan szép szerelem történetét elmesélő, hamar népszerűvé váló ciklus költőjével a zeneszerző 1837 augusztusában személyesen találkozik. Ahogy Schumann zongoraművei tele vannak önéletrajzi utalásokkal, úgy Chamisso sorainak megzenésítésekor is felesége arca lebeghetett a komponista szemei előtt. A két nap alatt papírra vetett dalsorozatban egy fiatal lány, talán Clara Schumann mondja el szerelmének, sorsának történetét. Schumann utolérhetetlen beleélő, megfigyelő, felidéző művészete nyomán egy „rajongó, gyengéd, érzelmes nő kedves alakja bontakozik ki”⁵. Az első mozzanattól, az ébredező szerelem tétováságától a nem várt viszonzáson át az esküvőig, a gyermekáldásig, majd a legteljesebb beteljesülés után a gyász színéig.

Az ábrándozás, a szárnyakat kapó rajongás, a tépelődés, a szemlélődő gondolatok dalba foglalása után a sorozat ötödik száma, a *Helft mir, ihr Schwestern* végén felhangzó nászinduló Wagner *Lohengrin*jét előlegezi; zongoraszólamának kísérő motívuma pedig megegyezik Schumann «*Myrthen*» dalciklusából az első szám, a *Widmung* kíséretével. A következő dal, *Süsser Freund*, a megnyugodott boldogság pillanata, hangulatát a legnehezebb elkapni a ciklusban. A végén felhangzó *Lebhafter* rész idézet Beethoven «*An die ferne Geliebte*» dalciklusának hatodik számából, melyet Schumann C-dúr fantáziájának első tételében is már citál. A vers harmadik strófájához Schumann nem írt zenét. A következő dal a gyermek iránti túláradó szeretetét, hangnemben és tempóban a dalciklus tetőpontja. A sorozatot záró *Nun hast du mir den ersten Schmerz gethan* hasonlóan kezdődik, mint az Eichendorff-«*Liederkreis*» hetedik száma, az *Auf einer Burg*. Chamisso versciklusa kilenc versből áll, de Schumann az utolsó költeményt, melyben már egy idős asszony tekint vissza, nem zenésítette meg. Helyette talán a nyolcadik dal – a sorozatot kezdő *Seit ich ihn gesehen* előjátékából szőtt – zongora-utóhangja áll, amely egyben az egész dalciklusnak keretet ad.

---

⁴ Loewe dalciklusáról a *Neue Zeitschrift für Musik* 1837. november 3-i számában Oswald Lorenz tollából jelent meg recenzió. Három évvel később Schumann saját, azonos című dalciklusát neki ajánlotta.

⁵ Lampert Vera: „Robert Schumann: Asszonyszeretem, asszonysors.” In: *A hét zeneműve*. 1974. 3. sz., Budapest, Zeneműkiadó, 1974, 129-138.o., 133.o.